

- 1920 10/11 December 1920 oprichting N.V. Faïence- en Tegelfabriek Westraven met als directeur J. J. J. van Luijn (in 1973 wordt de N.V. een B.V.).
- 1985 Verhuizing van het bedrijf Heuveloord 112 (voorheen Helling 112) naar Groenekanneweg 246 in Groenekan.
2. Zie ook: Singelenberg-van der Meer, M; Cornelis de Bruin schilder en boetseerder, 1870-1940, IN: Antiek, zie jrg. no. 7, februari 1987.
- 3). „Voor Onderglazuurschilderen gebruikt men kleurstoffen, die in het vuur min of meer sinteren. De 'verf' bestaat hoofdzakelijk uit kaolin, aluminiumoxyde of kwarts, waarmee een metaaloxijde - het kleurend element - door een gloeiproces is verbonden. Bij het schilderen op de biscuit verdunt men de verf met water, zoo nodig vermengd met stroop, dextrine, e.d. Nadat het dessin is aangebracht, wordt het vaatwerk met een glazuur overdekt. De doorzichtige glazuur, overwegend lood- of boorzuurhoudend, al naar den aard van het schildermateriaal, verbindt zich dan in het vuur met het décor en het geheel smelt op de biscuit vast. De scherf is gewoonlijk kalkhou-

dend." Deze techniek wordt in de Hollandsche fabrieken voor luxe-ceramik veel toegepast (Distel-de-Zuid-Hollandsche Plaatelbakkerij) waar het baksel ten onrechte soms „fayence" genoemd wordt. (Fayence is schildering op tinglazuur). Bert Nienhuis-Ceramik. Technische en aesthetische beschouwing door Bert Nienhuis in: Nederlandsche Ambachts- en Nijverheidskunst; Rotterdam 1921.

Zie ook: L. G. A. Schram, Opglazuur- en inglazuur dekors, Tegel 13.

- 4). Panden aan de Koninginneweg 77-81, Hilversum.
- 5). Naast „Oud-Hollandsche" en Majolicategels leverde de Tegelfabriek Westraven ook Bouwceramik, zoals pui- kledingen, letterborden- en bouwceramische hulpstukken (brievenbussen, afdeklijsten, pilasterhoeken, trapballusters en kolommenwijzerplaten). Veel werk werd besteed aan schoorsteenmantels voor de z.g. „Engelsche haarden". De firma J. van Arkel te Jutfaas leverde dan hierbij de vuurvaste bak. Een houten model van deze vuurbak is nog aanwezig bij dhr. J. van Arkel te Nieuwegein.

PROF. DR F. C. DONDERS (1817-1889): ENIGE AANVULLINGEN OP ZIJN BIOGRAFIE

Wie kennis neemt van de genealogie van de familie Donders¹⁾ en van de kwartierstaat van prof. dr. F. C. Donders²⁾, ziet dat uit een Tilburgse winkeliersfamilie *het grootste genie zou voortkomen dat Nederland in de 19de eeuw heeft voortgebracht* (prof. Hirschberg) en een geleerde bij wiens dood in 1889 *een van de meest harmonische levens afbrak die ooit in deze verwarde mensenwereld geleefd heeft*³⁾.

Naar aanleiding van de herdenking van het 125-jarig bestaan van het door prof. dr F. C. Donders gestichte Koninklijk Nederlands Gasthuis voor Ooglijders op 6 november 1983, werden biografische gegevens verzameld, die kunnen dienen als aanvulling op zijn levensbeschrijving die in 1958 ter gelegenheid van het eeuwfeest van het Gasthuis werd gepubliceerd door dr F. P. Fischer en dr G. ten Doesschate⁴⁾.

Het eerste huwelijk van dr Donders

Op 24 juli 1845 trad Donders in Utrecht in het huwelijk met Ernestina Jacoba Adelheid Zimmermann (1819-1886). Zij was een dochter van de Utrechtse Lutherse predikant ds Joannes Decker Zimmermann (1785-1867)⁵⁾. De tekst van de huwelijksakte geeft aan dat het huwelijk kennelijk niet de instemming van de wederzijdse ouders had: de moeder van Donders was niet bij de huwelijksvoltrekking aanwezig, evenmin als de vader van de bruid. Uit de bijlagen bij de huwelijksakte⁶⁾ bleek, dat de moeder van Donders geweigerd had om haar toestemming tot het huwelijk te geven. Zij was, met haar zoon, opgeroepen om voor de Kantonrechter te Tilburg te verschijnen om haar bezwaren tegen het huwelijk kenbaar te maken. Aan deze oproep heeft zij echter geen gevolg gegeven. De vader van de bruid werd door de Kantonrechter van

Utrecht gedagvaard om zijn bezwaren toe te lichten, maar heeft geweigerd om aldaar te verschijnen.

Als getuigen bij de huwelijksvoltrekking compareerden slechts goede vrienden van de bruidegom, o.a. een van zijn levenslange vrienden Gerardus Johannes Mulder, toen *Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw, Hoogleraar in de Wis- en Natuurkunde, oud 42 jaren*⁷⁾.

Het verschil in godsdienst zal de oorzaak zijn geweest van de weigering van de ouders. Dat Donders, die door zijn vader was voorbestemd om een priesteropleiding te gaan volgen, zou gaan trouwen met een dochter van een Lutherse predikant (die bovendien vrijmetselaar was), moet voor zijn moeder - zijn vader was in 1819 overleden - een gruwel zijn geweest. Het zal ds Zimmerman veel leed gedaan hebben dat zijn dochter ging trouwen met een lid van een kerkgenootschap dat zijn geloof en levensbeschouwing veroordeelde. De ouders van mevrouw Donders hebben uiteraard niet kunnen beseffen dat hun dochter huwde met een van de grootste geleerden van hun tijd. Donders was ten tijde van zijn huwelijk nog maar officier van gezondheid der tweede klasse.

Volgens de schrijvers van het Gedenboek 1958 had mevrouw Donders-Zimmerman van huis uit een muzikaal talent meegekregen: haar vader was op dat gebied niet onverdienstelijk. Haar moeder, Frederica Dorothea Fortmeyer, dochter van de vrijzinnige Lutherse predikant Jan Hendrik Fortmeyer (1780-1850)⁸⁾ redigeerde een tijdschrift voor dames. Een andere eigenschap die mevrouw Donders mogelijk heeft geërfd, was haar depressiviteit, die zich op latere leeftijd openbaarde. Ook haar broer leed daaraan: hij is enige tijd als proponent in Utrecht werk-

(Vervolg op pagina 17)

zaam geweest, maar is wegens een zielsziekte nooit tot predikant beroepen.

Op 31 december 1862 werd voor notaris J. H. Schermbeek door mevrouw Donders een testament opgemaakt, waarbij zij haar man voor de ene helft en de twee kleinkinderen Engelman voor de andere helft tot haar erfgenamen benoemde.

Op 30 september 1886 overleed mevrouw Donders-Zimmermann. Blijkens de op 2 april 1887 bij het kantoor Utrecht ingediende memorie van successie bedroeg het saldo van de nalatenschap f 266.827,-. Het huis aan de Kromme Nieuwegracht B 100 werd op een bedrag van f 19.100,- gewaardeerd. Tot de boedel behoorde ook een weiland ter grootte van 29 ha te Aarle-Rixtel.

Het tweede huwelijk van dr Donders

Op 4 oktober 1888 hertrouwde de toen 68-jarige Donders te 's-Gravenhage met de 33-jarige schilderes Abramine Arnolde Louise Hubrecht. Zij was op 21 juli 1855 in Rotterdam geboren als dochter van staatsraad mr Paul François Hubrecht en Maria Pruys van der Hoeven. Zij was kunstschilderes en heeft van Donders een portret gemaakt. Tijdens dit werk is vermoedelijk de romance tussen beiden ontstaan. Toen de betaling van het portret ter sprake kwam, schijnt Donders tegen Bramine gezegd te hebben, dat hij haar als beloning een reis wilde aanbieden. Toen zij vroeg wat voor reis dat dan wel zou zijn, antwoordde hij „een huwelijksreis”⁹⁾.

In de protocollen van de Utrechtse notaris H. Wander Arendzen werden interessante gegevens uit die periode aangetroffen.

Op 25 januari 1887 had Donders zijn holografisch testament¹⁰⁾ bij de notaris gedeponereerd, doch dit werd reeds op 20 maart 1888 door hem teruggenomen.

Op 18 september 1888 begaf notaris Arendzen zich naar het woonhuis van Donders aan de Kromme Nieuwegracht om de acte van huwelijksvoorwaarden op te maken. Er werd bepaald dat er een volkomen scheiding van goederen, baten en lasten zou bestaan. Zij vermaakten elkaar het vruchtgebruik van hun nalatenschap. In een bijlage werd vermeld al hetgeen Bramine inbracht. Het was slechts een gering bezit aan obligaties en roerende goederen, waarvan de waarde specifiek werd vermeld.

Op 1 oktober 1888 deponereerde Donders opnieuw een holografisch testament. Hij schreef dit stuk om 12.00 uur, doch twee uur later schreef hij op een afzonderlijk blaadje papier, dat indien zijn huwelijk niet voltrokken zou kunnen worden „wegens zijn ongesteldheid” zijn bruid toch het haar toegedachte vruchtgebruik van 1/4 van zijn nalatenschap zou verkrijgen. Hij schreef onder dit stuk „geschreven na de vroegere uiterste willen, bij het verergeren van mijn toestand.”

Hij deponereerde bij het testament voorts een aantal couverts met wens ten aanzien van schenkingen aan familieleden, vrienden en gediensgenen van boeken, foto's, schilderijen en andere kunstvoorwerpen¹³⁾.

F. C. Donders, zittende met zijn twee kleinkinderen Frans Wilhelm Albert en Ernestina Therese Maria Paula, ca. 1875. Foto van E. Rothe, Kassel. G.A.U. Ico-nografische Atlas.

Gezien zijn nagelaten vermogen - de boedel van Donders werd op ca. f 240.000,- gewaardeerd - was dr Donders ook een goed financier. In zijn testament, waarin hij prof. Engelman tot executeur-testamentair benoemt, staat te lezen: „... hem verzoekende, zooveel nodig of wenschelijk te rade te gaan met dr Bouvin, oogarts te 's-Gravenhage, in wiens inzicht op financieel gebied hij (Donders) groot vertrouwen heeft...”

Na het overlijden van Donders is Bramine Hubrecht¹¹⁾ op 21 april 1892 te 's-Gravenhage hertrouwd met dr Alphonse Marie Antoine Joseph Grandmont, geboren te Luik op 31 mei 1837, jur. en litt. dr, overleden op Sicilië en zoon van Joseph Laurant Grandmont en Nicole Marie Catharine Donders. Laatstgenoemde was de oudste zuster van Donders en dus hertrouwde Bramine met de 18 jaar jongere neef van Donders.

Nakomelingen

Op 28 augustus 1846 verscheen Donders voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand van Utrecht om aangifte te doen dat zijn vrouw op 26 augustus 1846 's nachts om twee uur bevallen was van een dochter: Maria Anna Theresia. Als getuige bij deze aangifte trad o.a. Donders' vriend Jacobus Moleschott op, een man die later door zijn filosofische geschriften van zich deed spreken, omdat zijn Hegeliaanse opvattingen niet allerwege gewaardeerd werden. Opmerkelijk is dat Donders zich al in het begin van zijn carrière

re wist te omringen met een vriendenkring, waarvan velen later wetenschappelijke onderzoekers van naam werden.

Maria Donders bleef het enige kind. Donders was erg op haar gesteld en zijn vrouw en hijzelf waren zeer gelukkig toen zij op 15 juni 1869 te Utrecht in het huwelijk trad met dr Theodor Wilhelm Engelmann¹²) assistent bij het fysiologisch laboratorium, geboren te Leipzig op 14 november 1843 als zoon van dr Wilhelm Engelmann, boekhandelaar te Leipzig en Theresasa Hasse. De wederzijdse ouders waren aanwezig en als getuigen traden mannen van naam op, nl. de jurist mr Cornelis W. Opzoomer, dr Herman Snellen, (medeoprichter van het Nederlands Gasthuis voor Ooglijders), prof. dr G. E. Voorhelm Schneevogt en dr Martinus Imans. Een illustere gezelschap in die dagen! De bruidegom, dr Engelmann, was door Donders aangesteld als assistent aan het fysiologisch laboratorium. Wat deze geleerde tot aan zijn dood in 1909 presteerde en publiceerde grenst aan het ongelooflijke¹³).

Op 28 februari 1870 wordt voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand door Gerit Hendrik Rissint, heel- en verloskundige, aangifte gedaan van de geboorte van een tweeling, waarvan Maria Donders op 26 februari bevallen is. Om vier uur in de namiddag kwam Franz Wilhelm Albert ter wereld en een half uur later Ernestina Theresa Maria Paula. De aangever verklaarde dat de vader, dr Theodor W. Engelmann, verhinderd was de aangifte zelf te doen. De bevalling had echter rampzalige gevolgen, want op 3 maart 1870 overleed de moeder. Voor Donders en zijn vrouw was dit een zeer zware slag.

Prof. dr Engelmann is voor de tweede keer gehuwd met Wilhelmina Francisca Emma Vick genaamd Brandes, geboren op 20 januari 1852 te Neubukow in Meckelenburg Schwerin. Uit dit huwelijk, gesloten op 30 maart 1874 (niet te Utrecht), werden nog vier kinderen geboren. De twee kleinkinderen van Donders werden in dit gezin verder opgevoed.

Prof. Engelmann is op 27 september 1897 naar Berlijn vertrokken. Donders' kleindochter Maria is meegegaan, maar haar tweelingbroer Franz niet. Deze was al op 2 maart 1894 naar Zeist verhuisd.

Wat er van de tweeling is geworden, is onbekend. Maria is gehuwd met enè Kraiss en zij is er verantwoordelijk voor geweest dat een - ter gelegenheid van zijn 70ste verjaardag - aan Donders aangeboden meubelstuk en veel van de door hem nagelaten papieren naar Amerika zijn gezonden.

Tot de familie behoorde kennelijk ook mej. Maria Louisa Engelmann, die op 22 juni 1921 het monument voor Donders op het Janskerkhof onthulde. Mogelijk was zij een kleindochter van prof. dr Th. Engelmann en een dochter van diens zoon Franz. De inscriptie op het monument is thans vrijwel onleesbaar.

De laatste rustplaats

In het Utrechts Provinciaal en Stedelijk Dagblad van vrijdag 27 maart 1889 wordt uitvoerig verslag gedaan van de begrafenis van Donders. Hij werd begraven

F. C. Donders, ca. 1847. Staalgravure van D. J. Sluijter naar W. B. Sloof. Uit: Utrechtse Studentenalmanak 1853. G.A.U. Iconografische Atlas.

ven op het kerkhof aan de Groeneweg in Oud-Zuilen en wel in het graf waar ook zijn vrouw en dochter waren begraven. Op de rode staande steen bij de ingang van het kerkhof staat alleen vermeld „F. C. Donders, Hoogleraar te Utrecht, 1848-1888”.

Waarom de namen van Donders' vrouw en dochter niet op de steen voorkomen, is niet bekend. Wellicht is de grafsteen later geplaatst en was het toen niet bekend wie er nog meer begraven waren.

Donders bepaalde in zijn testament:

„Ik verlang verder, dat aan het College van Kerkvoogden van de Hervormde gemeente te Zuylen, als beheerder van de begraafplaats aldaar, zal worden ter hand gesteld de som van twaalf honderd gulden, met bepaling, dat dit bedrag zal worden ingeschreven op het Grootboek der Nationale Schuld, en dat uit de renten daarvan zullen onderhouden worden, de drie begraafplaatsen, op de wijze als met twee daarvan thans geschiedt, gedekt te houden met levende Hexera helix (zoogenaamde klimop) en in orde te houden, zijnde het overschot van de renten bestemd om te worden ter hand gesteld aan de Diaconie der gemeente, ten behoeve van hare bedeeden.”

Op 5 juni 1910 werd in het Utrechts Provinciaal en Stedelijk Dagblad een stukje gepubliceerd over de toestand waarin het graf van Donders verkeerde. De auteur was kennelijk goed op de hoogte, want hij wist te melden dat het Donders' uitdrukkelijke wens was geweest slechts klimop op zijn graf te plaatsen en geen zerk.

„Mettertijd verwachtte hij dat deze klimop zich zou mengen met die op de naastliggende graven van zijn vrouw en dochter. Daarom werd later nooit aan zijn graf geraakt en is thans de schijnbare verwildering de volle verwezenlijking van Donders wensch, die om dezelfde reden geen grafkelder, maar een zandgraf voor zich en de zijnen verlangde.“

In juni 1926 correspondeerde een nicht van Donders, mej. F. Bisdom (dochter van de Wageningse kantonrechter mr David Adriaan Bisdom en Catharina Wilhelmina Frederica Decker Zimmermann¹⁴) over de toestand van het graf. Zij deed dit tevens namens de kleindochter van Donders, die toen in Dresden woonde.

Ook mr H. P. van Heyst¹⁵) (gehuwd met een dochter uit het tweede huwelijk van prof. Engelmann) was in de toestand van het graf geïnteresseerd.

De huidige grafbedekking is in ieder geval niet overeenkomstig de wens van Donders. Het alsnog aanbrengen van een klimop-bepanting zou een daad van piëteit zijn jegens deze „erflater van onze beschaving“.

Utrecht
Argentiëndreef 69

W. A. Wijburg

Noten

1. Ir J. van der Eerden, *Het Tilburgse geslacht Donders*, 2de druk, 1982.
2. *Gens Nostra*, 1971, blz. 312-313.
3. Jan en Annie Romein, *Erflaters van Onze beschaving*.
4. Uitgegeven door Van Gorcum en Co. Assen, 1958.
5. Zie over ds Zimmermann zijn Levensbericht door F. J. Domela Nieuwenhuis. In: *Handelingen Mij. Nederlandse Letteren*, 1868.
Tevens: *Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek*, deel III, blz. 1516-1518; *Maandblad Oud-Utrecht*, 1963, blz. 55 e.v.
6. Rijksarchief Utrecht.
7. Dr Gerrit Jan Mulder (1802-1880), arts en chemicus, was evenals dr Donders wegens zijn baanbrekende wetenschappelijke onderzoeken bekend in binnen- en buitenland.
8. *Nieuw/Nederlands Biografisch Woordenboek*, deel VIII, blz. 557-558.
9. Volgens dr P. H. Kylstra, die in 1973 voor de leden van Oud-Utrecht een boeiende lezing hield over Donders.
10. Een eigenhandig geschreven testament, dat open of gesloten bij aanwezigheid van twee getuigen aan een notaris ter bewaring wordt aangeboden.
11. *Nederlands Patriciaat*, 1982, blz. 167; *Algemeen Nederlands Familieblad*, 1883, afl. 13, blz. 3.
12. Zie ook een artikel van dr J. van Meiningen in *Universitaire Flitsen a.w.*, blz. 156.
13. *Maandblad Oud-Utrecht*, 1984, blz. 69 e.v.
14. Zij was een dochter van ds Joannes Decker Zimmermann en dus een zuster van de eerste vrouw van dr Donders. Zie genealogie Bisdom, *Nederlands Patriciaat*, jaargang 4.
15. Mr H. P. van Heyst (1865-1924) huwt te Utrecht op 28 mei 1896 met Elisabeth Ida Sophia Engelmann (1875-1901), dochter uit het tweede huwelijk van prof. Engelmann (*Nederlands Patriciaat*, jaargang 24). Zij werden begraven op de 1ste Algemene Begraafplaats Soestbergen, waar hun grafsteen nog aanwezig is.

BIJLAGE

Verslag van de begrafenis in het Utrechtsch Provinciaal Stedelijk Dagblad van 27 maart 1889

Teraarbestelling

van

wijlen dr F. C. Donders

Tien maanden geleden waren wij met talloos velen, met beoermdheden uit heel de wetenschappelijke wereld bijeen in de schoon versierde feestzaal, om hulde te brengen aan den man, die ondanks zijn 70 jaren, met ongebogen krachten, met weergaloze helderheid van geest, als een wetenschappelijke reus boven heel zijn omgeving uitstak, en de kracht en de gaven en den lust scheen te bezitten, die nog tal van jaren te beheerschen.

Tien maanden pas- en heden stonden we op het nederig kerkhof van het landelijk Zuilen, dat de overleden echtgenoot van prof. Donders had uitgekozen als een stille rustplaats voor hare dochter, aan welker zijde ook zijn ten grave werd gebracht, en waar heden in de eenvoudige groeve, naast dat tweetal, het lijk van den grooten Donders werd neergelaten. Wederom waren velen toegesnel, nu om den doode het laatste eerbewijs te brengen, met een laatste groet van zijn stoffelijk overschot afscheid te nemen.

Reeds velen waren daar saamgekomen toen de lijkstoet ruim 12 uur naderde.

Deze was ten 10 ure aan het sterfhuis gevormd. (Kromme Nieuwegracht 34) De lijkst, van bruin hout met koperen beslag en een plaat vermeldende den naam, den geboortedag en den sterfdag van den overledene, was bedekt met tal van kransen, waaronder één van de Physiologische und Ophthalmologische Gesellschaft te Heidelberg.

In een twaalfstal rijtuigen volgden de familieleden, professoren en verdere genoodigden.

Door de goede zorgen van den burgemeester van Zuylen, den heer Plomp, en de beide veldwachters, en de betaamlijke houding der aanwezigen, ging, niettegenstaande de kleine begraafplaats de vele belangstelling nauwelijks kon bevatten, alles zeer ordelijk en geregeld.

In afwachting van de stoet was het kerkhofje gesloten gebleven. Op het muurtje er om heen en in de boomen zaten studenten, op den kleiweg voor de poort wandelden eenige honderden personen heen en weder. Toen de stoet naderde week alles eerbiedig ter zijde; de met ruim twintig kransen getooide kist werd op het kerkhof gedragen, uit de koetsen stapten de naaste rouwbedrijvenden, de vertegenwoordigers der universiteit, de aanzienlijke belangstellenden en vrienden, Amsterdam was vertegenwoordigd door den president-curator, mr. van Tienhoven, de hoogleeraar Oudemans, Guije en Stokvis en een aantal doctoren, oud-leerlingen van Donders.

Toen de heeren geschaard stonden vormde zich de kring, van den weg stroomden allen naar binnen, van het muurtje en van uit de boomen kwamen de studenten in de ruimte, in een oogwenk was het kerkhofje gevuld met een menigte, die op 600 menschen mag worden geschat.

Onder de aanwezigen waren behalve de naaste betrekkingen, vele hoogleeraren, uit Utrecht en van elders, vertegenwoordigers van de Kon. Academie van Wetenschappen, van de Maatschappij der Geneeskunde, van het Ooglijdersgasthuis enz, vele geleerden, ook eenige dames.

Spreekers waren de hoogleeraar Halbertsma, namens de Academische Senaat, de Heer Koningsberger namens de Senatus Veteranorum, de heer Schröder namens de medische studenten, een vertegenwoordiger van de Amsterdamsche me-

dische studenten, de heer Royaards van Scherpenzeel namens regenten van het Nederlandsch Gasthuis voor Ooglijders.

Prof. Van de Sande Bakhuizen uit Leiden namens de Kon. Academie van Wetenschappen en Dr. Juda namens de Maatschappij van Geneeskunde.

De hoogleeraar Engelmann dankte voor de hulde aan den dierbaren doode gebracht, en die niet een uitvloei is van gewone beleefdheid, maar de onweerstaanbare uitdrukking van een behoefte des harten.

Ware hij hier, kon hij zien en hooren wat over hem gezegd wordt, hij zou antwoorden: „Het is genoeg, het is te veel, ik heb dat niet verdiend.”

Wij weten wel beter.

Waar was ooit een leven, waarin zeventig jaren zoo rijk besteed zijn als in dit leven die zeventig jaren.

Wij, die hem het naaste gestaan hebben, weten dat beter dan

iemand anders. En daarom dierbare doode, van de uwen een laatste woord van dank.

Uit naam der jonge vrouw, die U een laatste geluk geschonken heeft, zoo groot als kort.

Uit naam van Uwe kleinkinderen, voor wie gij een grootvader, neen een vader waart, die den eigen vader tot voorbeeld kon strekken.

Uit naam van mijzelf, die 22 jaren naast U en met U leefde en werkte, die met U gestaan heeft aan het graf van uw eenig kind, aan den wieg van uw kleinkinderen, die met u lief en leed mocht deelen.

Als men zoo verbonden is geweest als wij, weet men niet, hoe en wat het wezen zal als de andere U ontvalt.

De schoone vorm, waarin gij met ons geleefd en tot ons gesproken hebt, hebben wij begraven.

Wat in dien schoone vorm leefde, nemen wij mede van hier, dat blijf leven in onze harten: onze liefde, onze dankbaarheid vergaat nooit, nooit, nooit.

Groote indruk maakte deze, met diep gevoel en innige aandoening uitgesproken taal des harten op allen, die tegenwoordig waren en die nu in ernstige stemming den kleinen doodenakker verlieten, den doodenakker van het vredige dorpje aan de Vecht, weldra een plaats van bedevaart voor de medische geleerden der geheele wereld.

INGEZONDEN

Het artikel „De bouwer van de Rode Poort” van M. W. J. de Bruijn¹, dat verscheen naar aanleiding van mijn publicatie „Het Utrechtse huis de Rode Poort en zijn piscina”² is een waardevolle aanvulling van onze kennis van de vroegste geschiedenis van het voormalige claustrale huis de Rode Poort, waarvan het hoofdhuis tegenwoordig in de Gemeentelijke Muziekschool (Domplein 4) is opgenomen. Het archiefonderzoek van de heer De Bruijn leverde zelfs een nieuwe bouwheer en mogelijke opdrachtgever voor de schildering in de piscina op. Dat ik niet tijdig van deze gegevens op de hoogte was, vind ik erg jammer. De historische gegevens die ik in mijn publicatie heb verwerkt zijn voornamelijk afkomstig uit transportactes, die vooral gegevens over de bouwgeschiedenis van het huis bevatten. Dat bestudering van de rekeningen in het kapittelarchief een belangrijke bijdrage kan leveren aan de bewoningsgeschiedenis, met name voor periodes waarin transportactes schaars zijn, is uit het artikel van de heer De Bruijn zonneklaar gebleken. Mijn vernaal was een momentopname van de stand van zaken in het onderzoek. Met dat in gedachten had ik het omzichtiger moeten verwoorden, dat is zeker waar.

Aangezien het geenszins in mijn bedoeling ligt hen die geïnteresseerd zijn in de bewoningsgeschiedenis van het huis de Rode Poort gegevens te onthouden, ben ik, met de aanwijzingen van de heer De Bruijn, bezig met de voorbereiding van een aanvullend artikel. Ongewijfeld zal daarmee het laatste woord over de Rode Poort nog niet gesproken zijn. Grondig bouwhistorisch en archeologisch onderzoek zou ons beeld nog aanzienlijk kunnen wijzigen.

Soest

M. van Vlierden

Noten:

1. Maandblad Oud-Utrecht, jaargang 62 nr. 10, oktober 1989, p. 96-100.
2. Clavis Kleine Kunsthistorische Monografieën Deel 10, Zutphen 1989.

maandblad oud-utrecht

63e jaargang nr. 2 - februari 1990

Vereniging Oud-Utrecht

Voorzitter:

H. H. W. Kernkamp, Prins Hendriklaan 77
3583 EG Utrecht, tel. 030-51 69 25

Secretaris:

A. Pietersma
Alex. Numankade 199
3572 KW Utrecht
tel. (030) 73 66 11

Penningmeester:

J. W. Lemaier, Emmalaan 14
3581 HT Utrecht, girorekening 575520

Contributie: f 47,-

C.J.P.-houders: f 30,-; 65+ f 41,-.

Ledenadministratie:

Mw. C. de Leeuw
Sophialaan 1, 3542 AR Utrecht
tel. (03465) 7 09 40 (privé)

Excursiecommissie:

Fred Vogelzang
Hanzestraat 56
3522 EB Utrecht
tel. (030) 87 01 10

Redactie:

J. W. G. Haverkamp, E. M. Kylstra,
G. J. Röhner, A. H. M. van Schaik.

Redactie-adres:

Alex. Numankade 199
3572 KW Utrecht, tel. (030) 73 66 54
I.S.S.N.: 0030-6738